

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra filosofie a religionistiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Bechyňská židovská komunita

Autor: Zdeněk Skoupý

Studijní obor: Humanistika

Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: Mgr. Martin Klapetek

Rok odevzdání: 2009

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě */v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou/* elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

12. června 2009

.....
Podpis

Poděkování:

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Martinovi Klapetkovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále Mgr. Jiřině Trčkové a Bc. Petře Hlasové za jejich pomoc s kompletací práce.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Historie Židů v Čechách	6
3	Holocaust.....	10
3.1	Druhá republika a židovská otázka.....	10
3.2	Transporty z pekla do pekla	12
4	Židé v Bechyni	14
5	Židé v Bechyni za Protektorátu	18
5.1	Židé deportovaní z Bechyně.....	20
5.2	Židé vlastníci v Bechyni majetek	22
5.3	Bechyňští Židé, kteří unikli odsunu	22
6	Židovské památky v Bechyni a okolí.....	25
6.1	Město Bechyně	25
6.2	Synagoga	27
6.3	Židovský hřbitov	29
6.4	Židovská ulice	29
6.5	Židova Strouha	30
6.6	Obůrka - zákruta potoka Smutného.....	31
6.7	Týn nad Vltavou	32
6.8	Koloděje nad Lužnicí	33
6.9	Neznašov	34
	Závěr.....	36
	Seznam použitých zdrojů literatury	37
	Přílohy	40
	Abstrakt	47
	Abstract.....	48

1 Úvod

Má bakalářská práce se věnuje mapování židovské komunity v Bechyni do roku 1942, kdy byli místní Židé naloženi na transporty a odvezeni do Tábora, odkud poté pokračovali do Terezína a Osvětimi, kde jejich životy končí. Snažím se zde zmapovat celé dějiny Židů v Bechyni, ale především se zaměřuji na osudy generace Židů, které postihly pogromy druhé světové války.

Práce začíná stručnými dějinami židovského osídlení českých zemí od 10. století, snaží se přiblížit většinu problémů, které židovská diaspora v Čechách prožívala. Hlavní tělo práce se pak věnuje Židům žijícím v různých stoletích v Bechyni a jejím nejbližším okolí a holocaustu včetně největšího transportu do Osvětimi, ve kterém byli i Židé z Bechyně.

V Bechyni samotné jsou o Židech zmínky od druhé poloviny 16. století. Jejich životy neovlivňovala pouze situace Židů v Čechách, potažmo v Evropě, ale i vztahy s bechyňským obyvatelstvem a místní šlechtou, které Židé platili za ochranu, jak tomu bylo zvykem až do druhé poloviny 19. století.

Další část se zabývá Židy v Bechyni ve 20. století a tedy léty, které byly jejich poslední. Snažím se zde reflektovat dopad tzv. Norimberských zákonů na místní židovskou komunitu a jejich soužití s ostatním obyvatelstvem. Dále připojuji soupis odsunutých Židů.

V poslední části se zabývám židovskými památkami v Bechyni – místní synagogou, která je nejstarší stojící synagogou v Jižních Čechách, místním židovským hřbitovem a okolím Bechyně včetně dalších Židovských obcí v regionu.

Ve své práci vycházím zejména ze dvou bechyňských kronik, dále například z *Historie Židů v Čechách a na Moravě* od Tomáše Pěkného, *Židé a židovské obce v Čechách v minulosti a přítomnosti*, Hugo Gold, Rozkošná B., Jakubec P.: *Židovské památky Čech*, Heřman J. *Židovské hřbitovy v Čechách a na Moravě*. Také vycházím z internetových publikací o Židech v Čechách.

2 Historie Židů v Čechách

Židé – národ, ke kterému se v historii jen těžko hledá paralela. Národ, který pochází z Blízkého východu, a první zmínky o něm spadají do druhého tisíciletí před naším letopočtem. Národ, který byl vyhnán ze své vlasti a následně se rozšířil téměř po celém světě. Národ, který je na jednu stranu velice úspěšný ve schopnosti přežít a udržet si svou kulturní a náboženskou identitu, zároveň však národ, který za své poměrně dlouhé dějiny zažil více pogromů, projevů netolerance a systematického vyvražďování členů své obce, než jakýkoli jiný srovnatelně velký a srovnatelně rozptýlený národ na kterémkoli kontinentu. Zároveň také národ, který se dokázal po téměř 2000 letech vrátit na území, ze kterého byl vyhnán a tam zbudovat svůj vlastní stát i přes jeho strategicky nevýhodnou pozici, obklopenou mořem a nepřáteli. Houževnatost tohoto národa je nejspíše nutno hledat právě v jejich postavení „lidí druhého řádu“ v mnoha, ne-li ve všech kulturách, ve kterých se usadili. Židé už od začátku diaspory žili v ghettech, bylo jim zakazováno mísit se s původním obyvatelstvem a šířit dál svou víru. Pro přežití v podmínkách neustálých pogromů je určitá semknutost potřebná, ne-li nutná. Je třeba si také uvědomit, že Židé měli přinejmenším příznivý vliv na ekonomiku území, na kterém se usazovali.

Pro dnešní generaci jsou Židé menšina, která není příliš vidět, a ač mají v českých zemích své kořeny již od středověku od 10. století a téměř v každém městě je židovský hřbitov, či synagoga. Židé byli v Čechách pronásledováni od samého příchodu, vždy si s sebou nesli pro křesťany velké stigma, kterým je ukřižování Ježíše Nazaretského. Už roku 1215, po IV. lateránském koncilu byli Židé označováni, aby nemohli splynout s místním obyvatelstvem. První Židé v Čechách se usazovali na území Prahy, odkud byla značná část židovského obyvatelstva vyhnána během první křížové výpravy roku 1096 do Polska či Uher.¹

¹ ŽEMLIČKA, J.: *Čechy v době knížecí*, Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 1997, s. 210-218 ISBN 80-7106-196-4.

Poté zanikly některé židovské osady a židovská čtvrť se přesunula do dnešního Josefova.

V letech 1179 a 1215 proběhl třetí a čtvrtý Lateránský koncil a nastala segregace židovského obyvatelstva od křesťanského obyvatelstva a tím se postavení Židů ještě zhoršilo. Po těchto koncilech museli Židé nosit označení, nesměli vlastnit ani pronajímat půdu a nemohli dělat mnoho řemesel. Práva poté Židům „prodával“ panovník.

Roku 1254 vydal Přemysl Otakar II Statuta Judaeorum, které dávalo Židům určitá privilegia a ustanovovalo jejich právní postavení, tato privilegia byla obnovována každým dalším panovníkem a platila v podstatě až do roku 1848.² Vedle světských důvodů, byla jedním z hlavních štváčů proti Židům Katolická církev, která ve středověku stála za šířením mnohých pomluv a za podněcováním obyvatelstva k nesnášenlivosti k Židům a k pogromům tak docházelo přes celý středověk. Vyvrcholením pogromů byl rok 1541, kdy poprvé v Českých zemích dochází Ferdinandem I., k vypovězení Židů z českých území. Návrat jim Ferdinand I. povoluje roku 1547.³ Další vypovězení mělo přijít roku 1557, kdy Čeští měšťané obvinili Židy s vyvážením stříbra, to se však neuskutečnilo. Za vlády Marie Terezie byli roku 1744 Židé opět vypovězeni a poté jim byl roku 1748 opět povolen návrat. Další ranou pro české židovské obce byl tzv. familiantský zákon, který přesně určoval počet židovských rodin na území Čech a Moravy, který měl za následek velkou migraci Židů do Uher a Polska, tento zákon byl zrušen roku 1849.⁴

Osvícenectví s sebou přineslo jistou dávku emancipace české židovské obce. Josef II vydal roku 1781 Toleranční patent, zrušil povinné označení Židů, roku 1782 zrušil ghetta, pět let poté vydal reformu jmen (do té doby měli Židé jen své jméno a přízvisko nebo jméno svého otce, od reformy měli jméno a příjmení) a nařídil zkoušku z němčiny, čímž Židům otevřel cestu na české univerzity

² PĚKNÝ, T.: *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, Praha, Sefer, 2001, s. 23-25. ISBN 80-85924-33-1.

³ PĚKNÝ, T.: *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, s. 63-66.

⁴ PĚKNÝ, T.: *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, s. 336.

a do státní správy. Zvláštní daně byly zrušeny roku 1848/49 a úplná rovnoprávnost byla ustanovena roku 1867.⁵

V druhé polovině devatenáctého století se mezi židovstvem rozmohla tzv. emancipace, kdy se otevírali novým vlivům, většinou německým, ale i českým. Tato integrace do většinové společnosti se neobešla bez komplikací, a i když už nenávisť vůči Židům nebyla motivována nábožensky, byla motivována rasově (nejznámější projev v Čechách před druhou světovou válkou byla tzv. Hilsneriáda, kdy byl falešně obviněn Leopold Hilsner, že rituálně zavraždil Anežku Hružovou) a Židé byli obviňováni ze spiknutí za účelem ovládnutí světa, v českém prostředí byli navíc vnímáni jako jeden z prostředků germanizace.⁶

Po rozpadu Rakousko-Uherska se v Čechách Židům poměrně dařilo, Československo uznávalo židovskou národnost, byla zde také založena Židovská strana a v kulturní sféře působilo mnoho Židů. Vliv zdejší židovské menšiny byl však spíše ekonomický. V roce 1930 se v Československu hlásilo k židovské víře 76.310 osob, toto číslo se zvýšilo po roce 1933 o uprchlíky z nového Hitlerovského Německa a v roce 1938 se dále zvedlo o uprchlíky ze zabraného Rakouska.⁷

V době vytvoření Protektorátu Čechy a Morava žilo na jeho území 118.310 židů, na které dopadly represe ihned po příjezdu německých okupačních vojsk. V protektorátních Čechách a na Moravě se zvedla vlna protižidovského násilí spojeného s represemi nacistickým Německem dosazené vlády. České krajně pravicové spolky, jako například fašistická Vlajka se podílely na pogromech proti Židům a ač protižidovské násilí v Čechách a na Moravě nikdy nezískalo masovou podporu, byly poškozeny synagogy v Jihlavě a Dobříši, a Židé byli napadáni například v Brně nebo v Příbrami.⁸

⁵ PĚKNÝ, T.: *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, Praha, Sefer, 2001, s. 128. ISBN 80-85924-33-1

⁶ PĚKNÝ, T.: *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, Praha, s. 509.

⁷ *Zpráva výboru ústavně-právního a kulturního o usnesení senátu (tisk 628) k vládnímu návrhu zákona (tisky sen. 220 a 240), jímž se doplňuje organizace náboženské společnosti židovské v zemích Českých a Moravskoslezských (tisk 676)*. [online]. 2009, [cit. 20–04–2009] dostupné na <<http://www.psp.cz/cgi-bin/eng/eknih/1935ns/ps/stenprot/076schuz/s076002.htm>>

⁸ *Protižidovská politika po zřízení Protektorátu Čechy a Morava* [online]. 2003,

Židé byli protektorátní vládou velice rychle „odstaveni na vedlejší kolej“, Židovští lékaři a právníci nesměli vykonávat svou praxi, Židé nesměli vykonávat práci ve veřejných institucích a byli systematicky odstraňováni z vedoucích míst v průmyslu. Židovské obchody musely být označeny stejně jako samotní Židé.

Dne 21. června 1939 byly v protektorátu přijaty tzv. Norimberské zákony, které odjímaly Židům i ten zbytek práv a svobod, které do té doby měli, a byl jim násilně odebírán majetek.⁹

Původně byla v protektorátu podporována emigrace Židů do ciziny, to však bylo problematické jak ze strany cílových zemí, tak postupem času i ze strany protektorátních úřadů. V roce 1939 se legálně vystěhovalo 19.016 Židů, v roce 1940 už to bylo jen 6176 Židů, v roce 1941 pouze 535 a v následujících dvou letech legálně emigrovalo pouhých 93 osob. Celkem tedy z protektorátu legálně odcestovalo 26.093 Židů. Celkově z 118.310 Židů, kteří byli v Čechách, a na Moravě před začátkem okupace zemřelo v koncentračních táborech 78.150 lidí.¹⁰

⁹ KREJČOVÁ H., a kol. *Židé v protektorátu: Hlášení Židovské náboženské obce v roce 1942*. 1. vyd. Praha : Maxdorf & Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1997.. s. 264 ISBN 80-85270-67-6

¹⁰ *Protižidovská politika po zřízení Protektorátu Čechy a Morava* [online]. 2003, [cit. 20-06-2008] dostupné na <<http://www.holocaust.cz/cz2/history/jew/czech/prot>>

3 Holocaust

Pojem holocaust je možné přeložit do češtiny jako „celopal“ a je označením pro náboženskou oběť, která se celá spálí. Autorem termínu je nositel Nobelovy ceny míru Elie Wiesel, který je poprvé použil ve svém románu *Noc (La Nuit)*, 1958) ve smyslu „zničení ohněm“. Židé preferují biblický výraz šoa, který je však omezen na druhou světovou válku.

3.1 Druhá republika a židovská otázka

Mnichovská dohoda ze září 1938 připravila Československo o přibližně třetinu území, které si mezi sebe rozdělilo Německo, Polsko a Maďarsko. Na území Čech a Moravy, které bylo podstoupeno Říši, kromě občanů české národnosti, žilo i několik tisíců Židů. Takto okleštěná Druhá republika se potýkala s velkými hospodářskými a sociálními problémy. České a židovské obyvatelstvo, pokud mohlo zůstat na zabraných územích, bylo neustále pronásledováno a bylo na něm pácháno násilí a teror a i to bylo nakonec nuceno k opuštění svých domovů.¹¹

Křišťálová noc v Německu se odrazila i na nově připojených říšských území. Pogromy na Židy se odehrávaly v Liberci, Krnově, Opavě, Karlových Varech, Aši, Falknově a na dalších místech. Mnoho Židů bylo posláno do koncentračních táborů. Tato Křišťálová noc ještě uspíšila proud emigrantů na zbytek československého území.

Bohužel i na zbytku území druhé republiky se z pocitů zklamání, deziluze, hospodářské i sociální krize dostavilo opuštění tradičních hodnot demokracie a liberalismu, a došlo k oživení českého antisemitismu. První problémy přišly

¹¹ KREJČOVÁ, H, a kol. *Židé v protektorátu: Hlášení Židovské náboženské obce v roce 1942*. 1. vyd. Praha : Maxdorf & Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1997. s. 266. ISBN 80-85270-67-6.

v podobě židovských uprchlíků, kteří se snažili zabydlet ve vnitrozemí, které pod tíhou uprchlíků a vláda Druhé republiky zvláště po křišťálové noci uprchlíky vracela zpět za hranice. O mnohé uprchlíky tak nejevila zájem.

Vnější ohrožení a pád demokratických principů vyvolal u českého obyvatelstva snahy o národní integraci a vyloučení „nenárodních prvků“ ze společnosti. Ti co pod novým sentimentem trpěli, nebyli jen Němci, ale také Židé, které si na paškál brala propaganda české pravice. Hledání viníka za zkázu první republiky, podněcoval český antisemitismus ve stejné míře, jako tzv. hilsneriáda na přelomu století.

Dne 21. 1. 1939 byl v Berlíně československý ministr zahraničí František Chvalkovský, kterému Hitler doslova řekl „Židé se u nás zničí“ a přidal, že by se podobně měla situace řešit i v Československu. Vláda krátce po té propustila státní zaměstnance židovského původu a nahradila je českými občany. Rozsah represí se neustále stupňoval, bylo zakázáno vykonávat praxi Židovským doktorům a právníkům. Židé nesměli měnit bydliště, byla jim zakázána návštěva veřejných škol. I přes snahy protektorátní vládní aparatury byly tyto kroky na území protektorátu přijímány spíše s nevolí a nebylo možno je v plné míře uplatnit v tak krátkém čase.¹²

¹² KÁRNÝ M, kol.: *Terezínská pamětní kniha*, Terezínská iniciativa - Melantrich, Praha 1995, sv. I, s. 19 - 54.

3.2 *Transporty z pekla do pekla*

Od února 1942 bylo z Terezína vypraveno 61 transportů. Každý z těchto transportů měl svou destinaci v některém z Polských vyhlazovacích táborů, nebo ghatt umístěných převážně v bažinatých krajích na hranicích s Ukrajinou.¹³

Dva transporty pod označením Dm a DI, které přijely do Osvětimi-Birkenau 8. září 1943, si zaslouží zvláštní pozornost. Ne všichni bechyňští Židé zemřeli v Terezíně, pro některé byla konečnou stanicí Osvětim. Rodiny Otty Poppera a Alfréda Eislera byly 8. září převezeny transportem do Osvětimi-Birkenau.

Tyto transporty byly jiné hned z několika důvodů. Už jenom počet vězňů, kterých bylo přepraveno 5 007 byl opravdu vysoký. Zacházení s vězni se také lišilo od zaběhnutých standardů. Vězňům nebyla oholena hlava, ani nebyl nikdo poslán do plynových komor. Byli rozděleni podle rodin, chlapci a muži byli umístěni v blocích se sudými čísly, ženy a děti v blocích s lichými čísly. Tohoto chování se vězňům dostalo z důvodu nacistické propagandy, která chtěla ukázat „konečné řešení“ jako humánní jednání a souviselo především s návštěvou delegace Mezinárodního výboru Červeného kříže v Terezíně.¹⁴

Vězni z těchto zářijových transportů byli v „rodinném“ táboře drženi šest měsíců, než byli 8. 3. 1944 nahnáni do plynových komor a zabití. Toho dne přišlo o život 3792 vězňů, hlavně z území protektorátu Čechy a Morava, což představuje asi nejhromadnější popravu československých občanů za druhé světové války. Konci „poklidného“ života v rodinném táboře předcházela návštěva SS pohlavárů v čele s Adolfem Eichmannem a rozkaz ze 4. března k napsání dopisů s datem 25. březen údajně kvůli zdržení cenzurou.¹⁵ Vězni i přes mnoho náznaků do poslední chvíle věřili, že budou pouze převezeni do nového tábora jménem

¹³ *Terezín (Theresienstadt)* [online]. [cit. 13-03-2009] dostupné na <<http://www.deathcamps.org/reinhard/terezin.html> >

¹⁴ ŠÍŠKA M: *Transport s půlnoční karanténou*. Právo 7. 3. 2009. s. 19

¹⁵ ŠÍŠKA M: *Transport s půlnoční karanténou*. Právo 7. 3. 2009. s. 19

Heydebreck (na tomto místě stála továrna I.G. Farben). Arno Bohm, který byl jedním z velitelů v rodinném táboře, dokonce nechal dva dny před odsunem vězňů do plynových komor zahrát fotbalové utkání mezi zářijovou a prosincovou skupinou. Zářijová skupina vyhrála. Dne 7. března, den před vražděním byl vydán rozkaz zůstat v blocích. Vězni ze zářijových transportů byli odpoledne přemístěni do tzv. „karanténního“ tábora. Vězni v této zoufalé situaci zvažovali možnost vzpoury. Dawid Szmulewski se obrátil s prosbou o vedení povstání na Fredyho Hirsche, který se měl postavit do čela vzpoury. Hirsch si nechal hodinu na rozmyšlenou, když se k němu ale spojka vrátila, našla ho v bezvědomí otráveného prášky. Bez charismatického vůdce se zbylí vězni neodvážili vzpouru podniknout a nezbývalo jim než čekat na svůj osud.¹⁶

Samotný Koncentrační tábor Osvětim byl založen nacisty na rozkaz Heinricha Himmlera 27. dubna 1940 poblíž malého městečka Osvětim. Šlo o bývalá kasárna polské armády. V první fázi sloužil k internování zajatých polských důstojníků a polské inteligence vůbec.¹⁷

Údaje o počtu obětí nejsou dodnes upřesněny a patrně se přesné číslo již nikdy nedovíme. Uvádí se něco mezi 1,2 - 3,5 milionu lidí. Důvodem k těmto dohadům není jen zničená evidence, ale fakt, že 70 - 75% každého transportu nebylo nijak evidováno, protože šli okamžitě do plynových komor. Poslední deportační transport do Osvětimi proběhl 28. 10. 1944. Bylo v něm 2038 lidí. Z těchto vězňů bylo práce schopných uznáno pouze 217 mužů a 132 žen. Ostatní vězni byli 30. 10. 1944 nahnáni do plynových komor.¹⁸

Brzy po válce bylo rozhodnuto zachovat tábor jako památník holocaustu a vzpomínku na jedno nejhorších zvěřstev v dějinách lidstva.

¹⁶ ŠÍŠKA M: *Transport s pľlnoční karanténou*. Právo 7. 3. 2009. s. 19

¹⁷ *Road to Auschwitz* [online]. [cit. 13-03-2009] dostupné na <
http://en.auschwitz.org.pl/h/index.php?option=com_content&task=view&id=25&Itemid=22&limit=1&limitstart=5>

¹⁸ *Road to Auschwitz* [online]. [cit. 13-03-2009] dostupné na <
http://en.auschwitz.org.pl/h/index.php?option=com_content&task=view&id=25&Itemid=22&limit=1&limitstart=5>

4 Židé v Bechyni

První zmínky o osídlení Bechyně Židy jsou v 16. století; v roce 1570 zde žilo 5 židovských rodin a roku 1580 musela být na svatbu Petra Voka z Rožmberka, na které byli přítomni i Židé, pozvána speciální židovská hudba až z Prahy, která prý k tanci obzvláště líbezně hrála. Petr Vok si také od místních Židů půjčoval, když mu docházely peníze.¹⁹

Další židé přišli po bitvě na Bílé hoře, jak tomu dosvědčují zprávy z městských knih o koupi domů z roku 1636: v městských knihách se můžeme dočíst, že roku 1634 Šimon Žid prodal svůj dům Matěji Hrabalovi a že roku 1652 Jakub Löbl koupil dům Šimovských. Rodina Löblů zde byla usazena velice dlouho, byla bohatá a její jméno v Bechyni vydrželo velice dlouho.²⁰ V 17. století byli Židé v Bechyni persekvováni, směli bydlet pouze v šesti domech v Židovské ulici (dnešní Široká ulice), nesměli prodávat ani kupovat domy, nesměli navštěvovat, nebo brát na návštěvu domů křesťany, či u nich bydlet v podnájmu a nesměli ani zaměstnávat křesťany jako čeledíny nebo služky. Těchto nakázání však bechyňští Židé nedbali, a proto na ně byla podána stížnost k vrchnosti, která na tuto stížnost odpověděla následovně: „Při správci panství mého bechyňského dodatečně nařizují, aby žádost suplikujících skutkem effectirovati a čím Židé zde obytní k důchodu jich obce povinovati jsou k zaplacení a z domů křesťanských do jich domů židovských ihned přidržeti hleděl, mě ale tím zanášeti více nedopouštěl“.²¹ Roku 1695 zakázal Jan Josef ze Šternberka židům bydlet u křesťanů v jednom domě.²²

¹⁹ ŠÁTRA J: *Paměti města Bechyně*, 1922, s. 221

²⁰ GOLD H, *Sborník Židé a židovské obce v Čechách v minulosti a přítomnosti*, Brno-Praha 1934, s.23

²¹ ŠÁTRA J: *Paměti města Bechyně*, 1922, str. 224

²² CHLEBORÁD A: *Popis okresu Bechyňského*. Bechyně, Okresní záložna hospodářská 1928, s. 131

Roku 1715 zde žilo 14 židovských rodin, celkem 81 osob. Čtyři rodiny zde měly svůj vlastní dům, zbytek Židů bydlel u křesťanů ve městě. Většina místních Židů se živila jako drobní obchodníci. Jejich soupis, který nařídili noví majitelé Bechyně – Paarové.²³

Leopold z Paarů zakázal Židům kupovat a prodávat domy, bydlet u křesťana, nebo ho naopak ubytovávat, nebo přijímat do služeb. Navíc jim omezil možnost bydlení na 6 domů v Židovské ulici a tak v roce 1725 v Bechyni zůstalo už pouze 7 židovských rodin a to Samuel Lazar, Alexandr Jáchym, Mates Wocásek, Israel David, Lazar Jakob, Löbl Jakob, Josef Jakob, Samuel Jakob, Salamon Abraham - dohromady 56 osob.²⁴

Roku 1787 se konal další soupis všech Židů v Bechyni a každý z nich si musel zvolit nové občanské jméno.

Dne 15. května roku 1799 bylo vrchností nařízeno, že v Bechyni smí žít pouze 6 židovských rodin, namísto dříve povolených 8, proto kdokoli ze židovstva, kdo se chtěl přistěhovat, musel o toto povolení žádat úřady, které byly v tomto směru velice benevolentní, protože každý zámožný Žid musel platit 6zł, které musel složit ve stříbrných dvacetnících.²⁵

Zároveň musel každý nově přistěhovaný Žid udat přesně kraj, místo, židovskou obec, jméno panství, jemuž obec příslušela, členy rodiny, zaměstnání atd. Zápis vypadal takto: „Přistěhoval se do Bechyně roku 1810 Bernard Feigl, narozen roku 1767, žena Apolena. Narozena roku 1786, syn Ondřej, cons. obchodník, narozen roku 1809, syn Leopold, narozen roku, 1810, medicín doktor v Týně nad Vltavou, dcera Františka, narozena 1812, Kateřina, narozena 1817, Eva, narozena 1825. O Ondřejovi je vedená poznámka: Vřaduje se k vojsku do třídy šesté.“²⁶

Díky interkonfesionálnímu zákonu z 25. května roku 1868 se stává z židovského vyznání „církev zákonem uznaná“ a získává například právo vysílat

²³ ŠÁTRA J: *Paměti města Bechyně*, 1922, s. 221

²⁴ CHLEBORÁD A: *Popis okresu Bechyňského*. Bechyně, Okresní záložna hospodářská 1928, s. 131

²⁵ CHLEBORÁD A: *Popis okresu Bechyňského*. Bechyně, s. 131

²⁶ CHLEBORÁD A: *Popis okresu Bechyňského*. Bechyně, s. 131

svého zástupce do místních školních rad a dávat své děti vyučovat náboženství svým rabínem.²⁷

Zákon z 27. července 1877 ukládal židovským obcím spojit se v okrsky. Každá židovská obec má své představenstvo, náboženskou radu a výbor. Kdokoli, kdo nemohl být zvolen do obecního představenstva, byl vyloučen i z předsednictva židovské obce. Členové zastupitelstva se museli hlásit státním úřadům. Obec musela mít svého rabína, který bydlel v židovské obci, a více malých obcí bylo spojeno pod jedním rabínem. Rabín sám musel předložit průkaz, že s dobrým prospěchem absolvoval vyšší gymnasium. Židovské náboženské obce se musely samy dotovat.²⁸

Až do roku 1882 byla bechyňská synagoga vedena jako majetek bechyňské obce, po tomto roce připadla pod židovskou obec.

2. března roku 1884 se stala Bechyňská židovská obec členem „Spolku českých akademiků Židů v Praze“.

V polovině 19. století bylo v Bechyni průměrně 15 židovských rodin, roku 1890 zde žilo 89 osob židovského vyznání, což byly 4,6% tehdejší populace města.²⁹ Z této doby není příliš pramenů o jednotlivých rodinách, víme však, že dům číslo popisné 33 vlastnil roku 1848 jistý Abrahám Zucker, a že v Dlouhé ulici žila několik staletí rodina Hezkých, kteří se živili jako podomní sklenáři. Dalšími sklenáři byly židovská rodina Arnšteinů. Byli chudí a měli hodně dětí, jeden z jejich synů založil v té době velkou a světově známou továrnu na nepromokavé pláště pod změněným jménem Arent.³⁰

V roce 1910 bylo v Bechyni už jen 59 osob židovského vyznání a v roce 1930 už jen 32 osob židovského vyznání, což bylo 1,4 % celkového počtu obyvatel. V té době Židé ovládali téměř všechny obchod v Bechyni a i v jejím okolí měli mnoho majetku: „za zmínku stojí dva bohatí Židé, z nichž jeden byl

²⁷ *Zákon ze dne 25. Května 1868 jímžto se pořádají poměry mezináboženské občanů státních v příčinách v něm jmenovaných* [online]. [cit. 13-03-2009] dostupné na <<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/49-1868.htm>>

²⁸ CHLEBORÁD A: *Popis okresu Bechyňského*. Bechyně, s. 131

²⁹ CHLEBORÁD A: *Popis okresu Bechyňského*. Bechyně, s. 131

³⁰ BURIAN: *Kronika města Bechyně*. Kapitola o židech.

„archetypem“ Žida, půjčoval na lichvu, byl hamižný a celkově hodně neoblíbený, kdežto druhý byl spravedlivý a mezi lidmi pro tuto vlastnost oblíbený.“³¹

K Bechyňské židovské obci v této době patřily také židovské obce z Bernartic, Bojenic, Borovan, Opařan, Podboře, Rakova, Rataj, Skrejchova, Srlína, Svatkovic a Zběšic.³²

³¹ BURIAN: *Kronika města Bechyně*. Kapitola o židech.

³² CHLEBORÁD A: *Popis okresu Bechyňského*. Bechyně, Okresní záložna hospodářská 1928, str. 131

5 Židé v Bechyni za Protektorátu

Po vytvoření Protektorátu Čechy a Morava začala německá okupační moc odvádět lidi spadající pod tzv. Norimberské zákony z bývalého Československa. Nebylo tomu jinak ani v Bechyni, kam přijelo gestapo a protektorátní četnictvo, aby našli někoho, kdo by na místní obyvatele donášel. Po válce bylo kvůli kolaboraci zavřeno 22 osob, u kterých bylo podezření, že za války škodili českému obyvatelstvu, pomáhali, nebo se intimně stýkali s Němci. Z Bechyně byli do koncentračních táborů odvezeni nejenom Židé, ale i mnozí občané české národnosti, kteří se okupantům, ať už k tomu měli důvod nebo ne, znelíbili. Židé v Bechyni před odsunem vlastnili 22 domů, 4 stodoly a značné výměry polí, které sami až na jednu výjimku Františka Lampla neužívali, jejich celkový majetek byl odhadován na 2 500 000 tehdejších korun.³³

Dne 6. června 1939 v Bechyni začíná persekuce Židů. Krámky, které měly židovského majitele, musely být označeny velkým nápisem „Judischesgeschäft“, a Němci v těchto krámech nesměli nakupovat. Osoby židovského původu obou pohlaví včetně dětí musely na oblecích nosit našitou šesticípou Davidovu hvězdu ve žluté barvě. Židé se tyto předpisy snažili obcházet, jak jen to bylo možné. Židům bylo také zakázáno navštěvování veřejných budov, takže se neukazovali ani v hostincích.

Dne 30. září byli obecní zaměstnanci vyzváni, aby dokázali, že jsou árijského původu, tedy že ani jejich prarodiče nebyli Židy.

Dne 27. listopadu – Městská rada v Bechyni se ohradila proti nařízení okresního úřadu, podle něhož měla udělit domovní právo dvěma sestrám izraelitkám Rose a Sáře Polákovým. Okresnímu úřadu bylo oznámeno, že zde byl

³³ BURIAN: *Kronika města Bechyně*. Kapitola o židech.

určen větší počet Židů, který je neúměrný počtu obyvatel, a proto sem další Židé být nemůžou přijímáni.

Dne 10. července 1940 bylo vyhlášeno „policejní opatření o koupání v řece Lužnici“, v němž je mimo jiné „zákaz Židům koupati se v řece Lužnici“.³⁴

Na počátku školního roku 1940 byly všechny židovské děti vyloučeny ze škol a ten samý rok byla pro Židy stanovena i nákupní doba a byly omezeny i potraviny, které si Židé mohli kupovat; mezi zakázané potraviny patřilo: maso, mouka, sýry, sádlo, máslo, vejce, ryby, drůbež i zelenina. Židům byly ponechány potravinové lístky jen na brambory, chléb, cukr a mléko.

Od 18. září 1941 museli všichni Židé nosit žlutou šesticípou „Davidovu hvězdu“ s nápisem Jude na levé straně hrudi.³⁵

Dne 1. února 1942 byl gestapem zatčen právník Karel Homer (syn místního starosty) za styky s židovkou Alžbětou Herlingerovou (Rozenou Zeletzovou, nevlastní dceru Evžena Zelina). Ta byla zatčena 2. února a odvečena do koncentračního tábora, kde neznámo kdy zahynula) Homer byl odvezen do Osvětimi a tam umírá v březnu 1943... (Byli udáni trafikantem Trojatschem, kterého k tomu ponoukal Haškovec řečený Sumec v hospodě „Na Táborce“, kdy kroutě své plavé kníry hrozil Trojatschovi, že „neudáš-li je ty, udám já tebe“).³⁶

Dne 12. listopadu 1942 (místní kronika uvádí za toto datum 27. listopad) se všichni bechyňští Židé museli shromáždit na bechyňském náměstí, kde v průjezdu pana Lampa (dnešní nonstop Nagáno) čekali na transport, který je odvezl nejdříve do Tábora, a odtud pokračovali vlakem do terezínského ghetta. Nakonec až na jediného všichni skončili v Osvětimi.

Němci vydané norimberské zákony, Židy těžce postihly. Ale přestože provádění těchto zákonů v době německé okupace Čech bylo nelidské

³⁴ TRČKOVÁ J: *Osudy Židů v Bechyni*, [online] [cit. 20.6.08] dostupné na <www.mestobechyne.cz/prakticke-informace/historie/historicke-texty/osudy-zidu-v-bechyni.html>

³⁵ TRČKOVÁ J: *Osudy Židů v Bechyni*, [online] [cit. 20.6.08] dostupné na <www.mestobechyne.cz/prakticke-informace/historie/historicke-texty/osudy-zidu-v-bechyni.html>

³⁶ BURIAN: *Kronika města Bechyně*. Kapitola o židech

a omezovalo Židy na svobodě a majetku a činilo z nich pololidi, bylo to, co Židy čekalo ke konci listopadu a v prosinci i později, už lidsky nesnesitelné.

Když přišel 12. listopad 1942, byli Židé z Bechyně, tak jako z jiných jihočeských obcí, vystěhováni pouze s nejnужnějšími potřebami, které mohli unést v rancích, a odbaveni do Tábora, odkud pak hromadně odvezeni do terezínského ghetta, kde jejich stopy mizí. Mizí proto, že po roztrídění v Terezíně podle věku a tělesné síly byli dirigováni do různých táborů, aby pak po vyčerpání sil zmizeli dokonale v osvětimských plynových komorách a krematoriích.

Z Bechyně bylo odsunuto 41 Židů, z nichž vrátil se jenom jediný Žid. Tímto navrátilcem byl 80letý Jindřich Spitz, obchodník ze Zářecí.³⁷

5.1 Židé deportovaní z Bechyně

Dne 12. Listopadu 1942 byli všichni Židé povoláni na Bechyňské náměstí, odkud byli odvezeni do Tábora a poté do Terezínského ghetta a všichni až na jednoho zemřeli v Osvětimi.

V severozápadním rohu náměstí žil Rudolf Anšerlík, který v mládí hodně cestoval a obchodoval v Itálii, Španělsku, a ve Vídni v Rakousko-Uhersku. Byl vzdělaný a mluvil několika jazyky. Do Bechyně se nastěhoval až ve svém stáří.

Alfred Eisler (viz. obr. 1) byl členem místního zastupitelstva, členem místního hasičského sboru a poměrně oblíbeným obchodníkem. Jeho žena Marta Eislerová (viz. obr. 4) pocházela z Jistebnice a jmenovala se za svobodna Gottliebová, měli spolu dceru Hanu.

Rodina Fisherů byla příbuzná s rodinou Popperů, Ida Fisherová (viz. obr. 5) byla sestrou bratří Popperů a přistěhovala se do Bechyně roku 1935 se svým manželem Kamilem a synem Jiřím. Manžel zemřel roku 1940 ještě před odsunem.

K chudým Židům v Bechyni patřila rodina Heských, bydleli v Široké ulici několik generací a živili se jako pokoutní sklenáři a vetešníci. Ludvík Heských

³⁷ BURIAN: *Kronika města Bechyně*. Kapitola o židech.

byl terčem posměšků pro svoji střeštěnost a neříkalo se mu jinak než zdrobněle Ludvíček a to i od místní mládeže. Manželka Emílie posluhovala u bohatých židů a jejich příbuzná Zdenka Heská bydlela v chudobinci na Větrově.

Rodina Herlingerů se přistěhovala do Bechyně z Vídně po zabrání Rakouska nacisty. Arnošt Helinger měl v plánu se svou ženou Alžbětou odjet do Austrálie, ale zmeškali vlak a zůstali v Bechyni.

Za podivína byl považován Alfréd Jedlinský, který se přiznal k rodině Spitzů, zdrojem jeho výsředosti byl obdiv k Adolfu Hitlerovi. Se ženou Zdenkou měl dva syny Jiřího a Ladislava.

Dalším Židem žijícím v Bechyni bez rodiny byl František Lampl, patřil mu barák u kostela, živil se jako papírenský úředník a jako jediný z místních Židů obhospodařoval půdu, kterou vlastnil.

Rodina Lensova bydlela v široké ulici. Bedřich Lens se se svou ženou Veronikou (viz. obr. 2) živil jako vetešníci.

Úspěšným a oblíbeným obchodníkem byl Otto Parýsek. Se svým otcem Adolfem (viz. obr. 3) obchodovali s tabákem, obilím a dobyt看em. Sám si pak založil továrnu na mucholapky. Se svou ženou Růženu měli dceru Blanku.

Rodina Popperů, do které patřili tři bratři Otto, Eduard a Rudolf se živila poměrně úspěšně obchodem. Rudolf se jako jediný psal Popr. Původně podnikali společně, ale nakonec se rozdělili a každý si založil svůj krámeček. Otto Popper měl manželku Amálii a syna Iva. Vlastnil obchod s koloniálním zbožím. Eduard Popper se živil obchodem s látkami a oděvy. S manželkou Vilmou měl dceru Helenu. Nejstarší z bratří Popperů byl Rudolf. Patřil mu velkoobchod se smíšeným zbožím. Byl velice zámožný, přesto byl pro poctivost a dobromyslnost u lidí oblíbený.

Společně s rodinou Heských byla v Bechyni další chudá Židovská rodina. Rodina Reimanů. Josef Reiman se živil jako podomní prodavač, také sbíral hadry a peří, které pak prodával. Se svou ženou Kamilou měl dva syny Oskara a Karla.

V Zářechi bydlela rodina Spitzů, která se živila jako obchodníci se smíšeným zbožím a obilím. Jindřich Spitz a jeho žena Leontina měli syna Evžena, který před

válkou pracoval v Jihlavě v bance a měl s manželkou Terezií dceru Alici a syna Jiřího.

Dalším z oblíbených obchodníků v Bechyni byl Karel Zenker, se svou ženou Eleonorou měli syna Jiřího a obchod se střížním zbožím.³⁸

5.2 Židé vlastníci v Bechyni majetek

V Bechyni měli majetek i židovské rodiny, které zde trvale nebydlely. Tyto rodiny žily většinou v Praze a ani z těchto rodin už se do Bechyně po válce nikdo nepodíval. Byli to: rodina Jelínků, kteří vlastnili vilku v Zářečí. Jindřich Zucker a jeho sestra Marie Mullerová vlastnili patrový dům v Židovské ulici. Rodina Reinišů vlastnila rohový dům v Libušině ulici, který po smrti rodičů převzaly jejich dcery Hilda Wittlerová a Giza Rindová. Valerie Wolfová vlastnila dům v Čechově ulici.³⁹

5.3 Bechyňští Židé, kteří unikli odsunu

Kromě těchto jmenovaných, v Bechyni usídlených a odsunutých Židů, provozoval zde lékařskou praxi Žid MUDr. Rifkin rodem pocházející z Ruska. Ordinoval a bydlel v Libušině třídě v domě č.p. 23/I.

Byl to ruský Žid, který dávno před odsunem Židů tušil nebezpečí, sám se z Bechyně polotajně odstěhoval a uprchl někudy přes Polsko, kde byl zadržen a byly mu odebrány peníze, měl na hotovosti asi 40 000 Kč. Prošel ještě mnoho zemí a usadil se v Argentině, kde prý zanedlouho zemřel.⁴⁰

³⁸ BURIAN: *Kronika města Bechyně*. Kapitola o židech

³⁹ TRČKOVÁ J: *Osudy Židů v Bechyni*, [online] [cit. 20.6.08] dostupné na <www.mestobechyne.cz/prakticke-informace/historie/historicke-texty/osudy-zidu-v-bechyni.html>

⁴⁰ BURIAN: *Kronika města Bechyně*. Kapitola o židech.

Dále také uprchl Němcům před provedeným odsunem bechyňský rodák, Žid Robert Kohn, který po svém otci Emanuelu vlastnil rozsáhlé pozemky a louky v Bechyni. Ten uprchl do Palestiny, kde se stal státním příslušníkem nového státu Izrael, o čemž přišla zdejšímu místnímu národnímu výboru úřední zpráva.

Jakým způsobem přišel otec Emanuel Kohn k tak značnému majetku, nám stručně popisuje pan Burian pisatel bechyňské kroniky, pamětník těch starých dob, který ve své kronice popisuje osudy Židů v Bechyni:

„V letech osmdesátých 19. století a pak i v pozdější době hrála rodina Kohnů v Bechyni roli více než neblahou.

Její předek, děd nyní už palestinského Kohna, objevil se v Bechyni s pouhým rancem na zádech a holí. V tom ranci bylo celé jeho jmění. Obchodoval s tímto rancem na zádech po vesnicích. Synu svému Emanuelovi zanechal už přízemní domek a při něm krámk na hlavní třídě blíže brány na nejlepší frekvenci, č.p. 48.

Syn Emanuel ujav se pak obchodu, krámk rozšířil, vedl obchod ve veškerém pomyslném zboží a zejména též v kořalce. V krátké době stal se Emanuel velkoobchodníkem a nadto i lichvářem v tom nejohavnějším slova smyslu. Kohn půjčuje sedlákům a měšťanům peníze na ohromné úroky, dává zálohy na budoucí sklizeň nejen v penězích, nýbrž i v naturáliích. Kohn nechává podepisovat směnky in bianco. Kohn žaluje směnky v době, kdy je sedlákům nejhůře, a tu se zmocňuje buďto částí, nebo i celků selských statků a chalup. Emanuelovi Kohnovi patří již značná část Lhoty Haškovcovy. Zápach kořalek vine se celým krámem a hrne se dveřmi až na ulici. Skrovný je počet těch, kteří opouštějí krám ve stavu střízlivém. Tím vším se Kohn vyšinul na nejzámožnějšího občana v městě. Je také největším poplatníkem obecním přivázek, volí v I. skupině největších poplatníků jsa řaděn hned za velkostatkem. Stává se finančním referentem v městské radě, spojuje se s virilistou velkostatku vrchním správcem Hanušem a s tímto společně brzdí veškerý pokrok v městě, zejména pak školství, které přirozeně stojí peníze. Vinou těchto dvou činitelů bylo zřízení měšťanské školy odsunuto o 20 roků dozadu, oproti jiným stejně velkým městům.

Velké jmění Kohnovo, založené na slzách lidu, nebylo však požehnáno. Nejstaršího syna, inženýra Rudolfa Kohna, smetla ze světa 1. světová válka (1914-1918), kdy mu strašlivý výbuch v muniční továrně v Blumau vypálil obě oči a on pak v zápětí skončil vlastní rukou – ranou z pistole.

Druhého syna, Roberta Kohna, vyhnala z Čech druhá světová válka do daleké Palestiny, do původiště jeho dědů, do nového státu Izrael, tam, kde Arabové proti Židům chystají svatou válku. A ostatní zbývající příslušníky této rodiny schvátily plynové komory v Osvětimi.⁴¹

⁴¹ BURIAN: *Kronika města Bechyně*. Kapitola o židech.

6 Židovské památky v Bechyni a okolí

6.1 Město Bechyně

Skalnatý ostroh mezi řekou Lužnicí a říčkou Smutnou, který poskytuje přirozeně strategické místo, přilákal pozornost lidí už velice dávno. První známky osídlení Bechyně se datují někdy okolo roku 1500 před naším letopočtem. Toto osídlení později zaniklo a bechyňský ostroh byl znovu osídlen v mladší době bronzové (Knovízská kultura v rozmezí let 1250 až 1000 před naším letopočtem. Archeologické nálezy sice osídlení v těchto dobách dokazují, ale není možné ho blíže specifikovat. Stejně je tomu i s nálezy z mladší doby železné (Halštatská mohylová kultura přibližně 700 až 500 let před naším letopočtem. Rozsáhlejší osídlování bechyňského ostrohu je prokazatelné až na konci mladší doby železné okolo 1. století před naším letopočtem (pozdní doba laténská).

Intenzivní osídlení přišlo do Bechyně až ke konci prvního tisíciletí, kdy bylo na bechyňském ostrohu vybudováno opevněné hradiště, které postupně nabývalo na významu, až se o Bechyni začal ke konci 13. století zajímat český král Přemysl Otakar II, který zde zejména kvůli rozpínavosti Vítkovců žijících v jižních Čechách, nechává postavit hrad. Město samotné je založeno roku 1323 na popud Jana Lucemburského. Kolem roku 1340 je Bechyně prodána pánům ze Šternberka, do konce století však Bechyně opět změní majitele, tím se stává Jindřich z Lažan, pro svou velkou postavu přezdíváný „Henricus Longus“, který byl nakloněn učení Mistra Jana Husa, stejně jako většina pánů a zemanů z bechyňského kraje.⁴²

V roce 1422 bylo město obsazeno a poté spáleno husity, kteří město obsadili a nakonec odtáhli, aniž by se pokusili dobýt hrad. Za šest let byla Bechyně opět napadena tentokráte Prokopem Holým, který nechal město

⁴² PhDr. ŠMAHEL F a kolektiv: *Dějiny Tábora, 1. Díl, 1. Svazek, do roku 1421*, Jihočeské nakladatelství 1988, s. 206

po patnáct měsíců ostřelovat. Pánové z Lažan v Bechyni přebývajících se Tábořskému vojsku vzdali, a ač panství Bechyně zůstalo ve vlastnictví pánů z Lažan, hrad byl předán Tábořské obci. Prokop Holý přenechal Bechyňský hrad Janovi Blechovi z Těšnice a tomu zůstal až do bitvy u Lipan.

Roku 1477 v jagellonské době získali Bechyni opět Šternberkové, kteří sem přivedli františkány, a roku 1511 byl díky nim ustaven městský znak. Roku 1528 získal Bechyni Kryštof ze Švamberka, za jehož vlády zažila Bechyně asi největší rozmach, kdy k samotnému městu patřilo ještě přes 30 vesnic. V polovině šestnáctého století došlo k renesanci města. Bylo zde povoleno vaření piva a rozvíjelo se zde řemeslnictví. Dne 26. června 1569 bylo město prodáno jednomu z významných rodů českých dějin – Rožmberkům, za 23.750 kop českých grošů. Za vlády Petra Voka se Bechyně dále rozvíjela. Roku 1594 ještě Petr Vok potvrdil Bechyni všechna privilegia, ale roku 1596 už město kvůli zvětšujícím se dluhům prodal Šternberkům za 119.000 kop míšenských.

Sedmnácté století bylo černým stoletím pro většinu Evropy a stejně tak pro Bechyni, která byla několikrát vypálena a rabována (například v letech 1619, 1620, 1648). Za třicetileté války Bechyně nakrátko opět změnila svého majitele, ale Šternberkům se nakonec podařilo stavovská vojska z města vyhnat.

Bechyně poté změnila šlechtického majitele naposled, když se jím stal roku 1715 Jan Leopold z Paaru, který si vzal tehdy šestnáctiletou Marii Terezii hraběnku ze Šternberku, a Bechyně mu tak připadla spolu se Smiřicemi, Vysokým Veselím a Vršovými u Prahy.

V druhé polovině osmnáctého století Paarové začali v Bechyni opět přistavovat. V jejich vlastnictví byla Bechyně více než 200 let a toto vlastnictví zahrnovalo 4.300 ha půdy, dva dvory, pivovary, lihovar, cihelny a devět lesních revírů.⁴³

Na začátku dvacátého století byla v Bechyni otevřena první elektrifikovaná trať v Rakousko-Uhersku.⁴⁴

⁴³ KRAJÍČ R. et al: *Bechyně, město nad Lužnicí*, Bechyně, Městský úřad, 2000, s. 17-19. ISBN 80-238-5575-1

⁴⁴ KRŽIŽÍK F. *Elektrický pohon na Železnicích* [online] [cit. 20-06-2008] Dostupné na <<http://bechynka.wz.cz/bch100/krizik1903/>>

6.2 Synagoga

Bechyňská synagoga je nejspíše nejstarší dochovanou synagogou v jižních Čechách. Toto se dá říci pouze za předpokladu, že byla vystavena roku 1827-1828,⁴⁵ pak jediná stejně stará synagoga v Jižních Čechách, která dosud stojí, je bývalá synagoga v Čtkyni, která je z roku 1828. Prameny se však v dataci Bechyňské synagogy rozcházejí a jedna z bechyňských kronik uvádí jako datum stavby rok 1872.⁴⁶ Podle této kroniky se do té doby Židé scházeli v modlitebně v domě č.p. 4 v dnešní Široké ulici, kde byla zároveň židovská škola.

Synagoga byla vystavěna s novorománským průčelím v prosté klacisistní podobě, podle plánů stavitele Karla Hamera. Synagoga samotná se nachází v Široké ulici (dříve Židovské ulici) a severní stranou přiléhá k hradbám. Do roku 1882 byla synagoga majetkem obce Bechyně, poté byla přeepsána na židovskou obec. Roku 1898 byly ze synagogy odstraněny všechny německé nápisy. Bohoslužby se zde konaly až do druhé světové války, kdy byla využívána jako skladiště. Po válce se synagoga dostala do vlastnictví státu. Na začátku 70. let bylo v synagoze vybudováno hasičské muzeum, které zde vydrželo do roku 1995, kdy se synagoga vrátila do vlastnictví Židovské obce (viz. obr. 6). V roce 2004 začala celková rekonstrukce poničené synagogy, která vyvrcholila obnovou interiéru, byly obnoveny štukové omítky stropu a stěn, zčásti zcela osazena nová okenní křídla podle původních vzorů, původní podlaha byla doplněna a konzervována, pozornost byla věnována obnově kamenných prvků (viz. obr. 7). V budově byla také obnovena elektroinstalace na úroveň odpovídající současným požadavkům. V budoucnu se počítá s rekonstrukcí vzhledu průčelí, obnovou vnějších omítky apod.

První zmínky o židovské modlitebně v Bechyni jsou z roku 1636, tehdy byla tato v soukromém domě. Jak píše místní kronikář Šatra, muselo

⁴⁵ ROZKOŠNÁ B., Jakubec P.: *Židovské památky Čech*. ERA Brno 2004, s. 76. ISBN: 80-86517-64-0

⁴⁶ ŠÁTRA J: *Paměti města Bechyně*. 1922, s. 228

se za modlitebnu platit a to podle její velikosti, která se odvíjela od celkového počtu židovského obyvatelstva ve městě. Podle Šatry byly tři druhy židovských modliteben: Za povolení ke zřízení řádné synagogy, nebo židovského templu platilo se 1 000 zlatých a poté ročně 100 zlatých. Za zřízení synagogy v soukromém domě se platilo 100 zlatých a za zřízení rodinných modliteben platilo se ročně 50 zlatých.⁴⁷

Od druhé světové války až do roku 2002 nebyly z prostředků Pražské židovské obce na obnovu a údržbu synagogy vynaloženy žádné peníze, roku 2003 byla zpracována projektová dokumentace na obnovu synagogy a roku 2004 byly zahájeny opravné práce, které pokračovaly do roku 2005. Celkové náklady za rekonstrukci se vyšplhaly na 421.283,- z toho Židovská obec v Praze platila 261.283,-, Město Bechyně 85.000,- a Ministerstvo kultury ČR 75.000,-Kč.⁴⁸

Dnes se v budově synagogy nachází muzeum turistiky, za jehož vznikem stojí Klub českých turistů a nachází se zde informační tabule o bechyňských Židech

⁴⁷ ŠÁTRA J: *Paměti města Bechyně*. 1922, str. 227

⁴⁸ *Bechyňský židovský hřbitov* [online] [cit. 20–06–2008] Dostupné na <http://golem.kehilaprag.cz/pamatky/index.php?option=com_content&task=view&id=15&Itemid=26>

6.3 Židovský hřbitov

Židovský hřbitov v Bechyni byl založen nejspíše okolo roku 1636.⁴⁹ Hřbitov sám leží severozápadně od náměstí mimo městské hradby, jak je tomu u židovských hřbitovů obvyklé kvůli postavení Židů ve společnosti v době, kdy většina židovských hřbitovů vznikala. Téměř naproti židovskému hřbitovu se nachází kostel sv. Michala, který je původně kostelem hřbitovním a je z přibližně stejné doby jako židovský hřbitov (1667-1670). Nejstarší čitelný náhrobek na hřbitově je z roku 1687 (viz. obr. 8), pohřby židovských obyvatel zde byly vykonávány až do příchodu okupační moci v roce 1939. Na hřbitově se nachází zachované hodnotné náhrobky barokního a renesančního typu (viz. obr. 9).

Od roku 1995 hradí Židovská obec v Praze celoroční údržbu hřbitova, náklady na údržbu se pohybují od 2.320,- v roce 2002 až po 10.908,- v roce 1997.⁵⁰

6.4 Židovská ulice

Dnešní Široká ulice, dříve nazývaná Židovská, se nachází v blízkosti bývalých městských hradeb a od začátku osídlení města Židy byla právě tato ulice místem, kde měli povoleno bydlet a provozovat své živnosti. Je zde tedy nejvíce staveb, které jsou spojené s osudy Židů zde žijících. Nachází se zde synagoga, bývalá židovská škola a několik dříve židovských domů.

⁴⁹ HEŘMAN J. *Židovské hřbitovy v Čechách a na Moravě*, Praha, Ústřední církevní nakladatelství 1980. str. 9.

⁵⁰ *Bechyně Židovské památky ve správě Matana a.s.* [online] [cit. 20–06–2008] Dostupné na <http://golem.kehilaprag.cz/pamatky/index.php?option=com_content&task=view&id=15&Itemid=26>

6.5 Židova Strouha

Potok vlévající se 3 km od Bechyně do řeky Lužnice, v Bechyni někdy označován za Žitovu strouhu podle pověstech o kouzelníkovi Žitovi, který zde měl přebývat. Správný název je Židova strouha, takto je potok označován už v Popisu lesů Bechyňského panství z roku 1691, dále také v lesnické mapě z roku 1828 a v parcelním protokolu obce Hodonice z roku 1877 i v mapách k němu přiložených.⁵¹

Jedna ze tří pověstí o Židově strouze přiřazuje vznik názvu strouhy do 11. století, kdy byli na popud knížete a později českého krále Vratislava II. z Čech vyhnáni Židé. Bechyňští Židé, které si zvykli na přepychový život, nechtěli svůj majetek opouštět a doufali, že na ně nedopadne knížecí hněv, když kníže přebývá daleko od města Bechyně, a pokud by se o tom kníže dozvěděl, bude vždy dost času se odstěhovat. Našel se však v Bechyni někdo, kdo knížete upozornil na neposlušnost bechyňských Židů, a ten na Bechyni vyslal vojsko, aby Židy donutilo k opuštění města a zabralo jejich majetek. Jeden z velitelů knížecího vojska byl však Žid a vyslal od Krakovčic na Vltavotýnsku jednoho vojáka v převlečení za rolníka, aby varoval své souvěrce před blížící se armádou. Bechyňští Židé ve spěchu cpali do pytlů a ranců vše, co dokázali ze svého majetku zachránit, a začali utíkat z města. Bechyňští, kteří viděli Židy odcházet s pytli z města, si mysleli, že tito uposlechli knížecího rozkazu o odstěhování. Když pak přišla knížecí armáda, byli Židé schovaní v hustých a nepřístupných stráních okolo potoka, který podle toho poté dostal název Židova strouha. Proti pravdivosti této pověsti stojí jak to, že není dochovaná žádná zmínka o židovském osídlení Bechyně z doby Vratislava II, stejně tak to, že kníže, ač odpůrce Židů, měl ve svém vojsku jako generála právě Žida.

⁵¹ KRAJÍČ R. et al: *Bechyně, město nad Lužnicí*, Bechyně, Městský úřad, 2000, s. 17-19. ISBN 80-238-5575-1.

Další pověst pochází z Týna nad Vltavou, kde byli Židé při jedné morové epidemii obviněni ze zavlečení moru do města a tak museli narychlo opustit své domy a ukrýt se právě u potoka nedaleko Bechyně. Zde je třeba podotknout, že Židé byli opravdu z Týna nad Vltavou vyhnáni - a to v letech 1681 až 1682, usadili se však ve vsích blízko Týna nad Vltavou – Neznašově a Kolodějích nad Lužnicí.

Poslední pověst říká, že zde přebýval kouzelník Žito, který byl svého času oblíbencem krále Václava IV. Zde se měl zamilovat do místní děvečky, kterou se snažil očarovat, což mu nevyšlo, protože si jeho duši vzal ďábel.⁵²

6.6 Obůrka - zákruta potoka Smutného

V místech, kde říčka Smutná mění svůj směr směrem pod skálu, na které se dnes nalézá obůrka, se podle výpovědí očitých svědků scházeli Židé na začátku války a provozovali zde hygienu. Důvodem bylo zřejmě policejní opatření z 10. července 1940, které bechyňským Židům zakazovalo koupat se v řece Lužnici.⁵³

⁵² SUDO VÁ M: *Židova strouha* [online] [cit. 15.3.2009] dostupné na <<http://www.tnv.cz/uzitecne-informace/turistika/zidova-strouha/2006-09-11.html>>

⁵³ TRČKOVÁ J: *Osudy Židů v Bechyni*, [online] [cit. 20.6.08] dostupné na <www.mestobechyne.cz/prakticke-informace/historie/historicke-texty/osudy-zidu-v-bechyni.html>

6.7 Týn nad Vltavou

První doložená písemná zmínka o židovském obyvateli Týna nad Vltavou ve městě je žaloba jistého Jakuba Koplmana z roku 1525. Přesto, že byli v šestnáctém století Židé vypovězeni z Čech Habsburským dekretem, nepostihl tento osud Týnské Židy. V zápisu urburních plátců z konce 16. století je v Týně zmiňována židovská škola.⁵⁴ Místní pánové nejspíše potřebovali peníze, které jim z přítomnosti Židů v Týně plynuly. Peníze hrály stejnou úlohu i v době třicetileté války, kdy Židé mohli zůstat ve městě právě kvůli speciálním daním, které odváděli městu a arcibiskupské správě panství. V druhé polovině 17. století rozhodl český sněm, že Židé mohou sídlit jen na místech, kde sídlili před rokem 1618, nebo kde se usídlili na základě zvláštních císařských dekretů.⁵⁵ I přes to, že tento dekret vyhnal Židy z mnoha českých měst, na židovské obyvatelstvo v Týně tento dokument dopad neměl. Výsledek byl v podstatě opačný; pražského arcibiskup, který tehdy vlastnil Týnské panství a věděl, že bohaté židovstvo ve městě jenom prospěje jeho rozvoji, v roce 1652 Židům přidělil mnohá privilegia – mohli opravit domy poničené válkou, mohli nakupovat některé zakázané zboží a byla jim udělena zvláštní ochrana. Díky tomuto postupu panství se začali do města stěhovat noví Židé, kterých tu bylo při sčítání obyvatel sto dvacet dva a nežidovského obyvatelstva zde bylo na šest set.⁵⁶ Roku 1680 však vypukl v Čechách mor, který byl dáván za vinu právě Židům. Dopad na židovské obyvatelstvo v Týně byl katastrofální. Museli odejít z města a jejich domy byly prodány. Židé z Týna se přestěhovali do nedalekých Koloděj nad Lužnicí – tehdy se Kolodějům říkalo Kaladý, a Neznašově, které byli panstvím Jana Brandsteina

⁵⁴ KRAUSOVÁ M: *Osudy Židů na Vltavotýnsku* [online] [cit. 20.6.2008] dostupné na <
http://www.tnv.cz/user_data/zabavny_pruvodce/clanek_006.htm >

⁵⁵ KRAUSOVÁ M: *Osudy Židů na Vltavotýnsku* [online] [cit. 20.6.2008] dostupné na <
http://www.tnv.cz/user_data/zabavny_pruvodce/clanek_006.htm >

⁵⁶ Archiv Městského muzea v Týně nad Vltavou

barona z Oppurgu.⁵⁷ Za druhé světové války byli poslední Židé z Týna odsunuti v roce 1944.⁵⁸

6.8 Koloděje nad Lužnicí

Židé se do Kaladý začali stěhovat z Týna nad Vltavou od roku 1681, kdy byli vyhnáni kvůli morové ráně. Místní baron z Oppurgu Jan Brandstein byl Židům poměrně nakloněn a již v roce 1697 zde Židům vystavěl synagogu a poté zde byla založena i škola a špitál. Tím, že se z Týna přestěhovali téměř všichni Židé do Koloděj, zde vznikla v podstatě většinová židovská obec, která se stala ústředím pro celou Táboorskou a Českobudějovickou oblast, a rabí z Koloděj byl hlavním židovským duchovním pro tyto dvě oblasti. V 18. století žilo v Kolodějích 80 židovských rodin, v roce 1721 se zde k židovské víře hlásilo 65 usudlíků s 89 dětmi. Od druhé poloviny 19. století začal počet Židů v obci klesat a před druhou světovou válkou zde žilo jen 10 izraelitů. Holocaust z nich přežili jen 3. Hřbitov v Kolodějích vznikl nejspíše brzo po odchodu Židů z Týna nad Vltavou v letech 1681-82. Hřbitov sám leží na vzdálenějším místě za obcí. Nachází se na kraji lesa u silnice vedoucí do Koloměřic. Nejstarší náhrobek je zde z roku 1705 a pohřby se zde konaly až do roku 1941. Můžeme zde najít zajímavý náhrobek rabího Jakuba Mahlera ve tvaru kaple s chvalozpěvem v hebrejštině. V překladu je zde napsáno: "Jakub Mahler, krajský rabín Budějovického a Táboorského kraje zemřel 29. měsíce Adaru roku 1627. On byl domova milovný, pobožný, jako byli naši předkové. Působil od roku 1817 do 1867 v obci Kaladý v obvodu Táboorském i Budějovickém. Byl znám co velký učenec a znalec svatého Písma, moudrostí vynikal nad všechny učence tohoto věku a byl ctěn jako syn této obce, kde působil. Amen. Odpočívej v domě božím."⁵⁹ Na hřbitově je rovněž pomník obětí holocaustu, na němž jsou uvedena i jména židovských obyvatel

⁵⁷ KRAUSOVÁ M: *Osudy Židů na Vltavotýnsku*, [online] [cit. 20.6.2008] dostupné na <http://www.tnv.cz/user_data/zabavny_pruvodce/clanek_006.htm>

⁵⁸ Pamětní kniha města Týna nad Vltavou, str. 86

⁵⁹ *Okolí Týna nad Vltavou* [online] [cit. 20.6.2008] dostupné na <http://www.tnv.cz/user_data/zabavny_pruvodce/04_okoli_2.htm>

Týna nad Vltavou. V současnosti hřbitov spravuje a udržuje Židovská obec v Praze. Synagoga byla založena v roce 1695. Stála nedaleko zámku na místě dnešního památníku obětem války. Byla zbořena v roce 1948 při stavbě nové silnice.⁶⁰

6.9 Neznašov

Nedaleko města Týna se nachází ves Neznašov. Její jméno bylo několikrát měněno na Nezdášov a Neznašov. Vlívá se zde Lužnice do Vltavy. Židé se do Neznašova začali stěhovat ve stejné době, jako do Koloděj nad Vltavou. Tehdy byl Neznašov panstvím hraběte Václava Františka z Vrtby. Synagoga zde byla vystavěna nejspíše v druhé polovině 18. století, kdy neznašovské panství vlastnil hrabě Karel ze Schutzu⁶¹, který byl k Židům velmi tolerantní a přivíral oči na tvrdými „protižidovskými“ zákony, jako byl například zákon familiantský. Dnes už synagoga nestojí, její zdi byly zbourány roku 1927.⁶² V 18. století bylo v Neznašově 12 židovských domů, někteří místní Židé však přestoupili na katolickou víru. V roce 1721 žilo v Neznašově 49 židovských osob.⁶³ Hřbitov v Neznašově byl postaven stejně jako ten z Koloděj brzy po té, co se Židé z Týna nad Vltavou odstěhovali. Neznašovský hřbitov byl navíc v roce 1858 rozšířen. Na neznašovském hřbitově je přes 650 hrobů, z čehož je patrné, že zde byla silná židovská obec. Pro představu, co bývá vytesáno jako epigraf (nápis) na židovských náhrobcích, uvádím jeden z textů přeložený z hebrejštiny. Jedná se o náhrobek zemřelého Leopolda Wagnera: "Muž čestný a vážený a skvělý, ve svých činech podivuhodný a vynikající, zákon byl v jeho ústech jako moře, živil a poskytoval čestně výdělek těm, kteří žili v jeho domě... Též byl jedním

⁶⁰ FIEDLER J: *Židovské památky* [online] [cit. 20.6.2008]

<<http://www.holocaust.cz/cz2/resources/jcom/fiedler/bechyne>>

⁶¹ KRAUSOVÁ M: *Osudy Židů na Vltavotýnsku*, [online] [cit. 20.6.2008] dostupné na <http://www.tnv.cz/user_data/zabavny_pruvodce/clanek_006.htm>

⁶² FIEDLER J.: *Židovské památky* [online] [cit. 20.6.2008]

<<http://www.holocaust.cz/cz2/resources/jcom/fiedler/bechyne>>

⁶³ *Historie Všemyslice* [online] [cit. 20.6.2008] dostupné na <<http://www.vsemyslice.cz/historie.php>>

z členů pohřebního bratrstva zde v Neznašově..."⁶⁴ V "Průvodci Středního Povltaví" lze nalézt informaci o tom, že na neznašovském hřbitově je pochován továrník Bondy známý z románu Karla Čapka "Válka s mloky". Pravdou je, že pomník Aloise Bondyho z Týna nad Vltavou se na hřbitově nalézají, je však nepravděpodobné, že by se jednalo o konkrétní postavu, kterou zmiňuje K. Čapek ve svém románu.⁶⁵

⁶⁴ KRAUSOVÁ M: *Osudy Židů na Vltavotýnsku* [online] [cit. 20.6.2008] dostupné na <http://www.tnv.cz/user_data/zabavny_pruvodce/clanek_006.htm >

⁶⁵ KRAUSOVÁ M: *Osudy Židů na Vltavotýnsku*, [online] [cit. 20.6.2008] dostupné na <http://www.tnv.cz/user_data/zabavny_pruvodce/clanek_006.htm >

Závěr

Židovská komunita v Bechyni nebyla nikdy příliš početná, přesto měla velkou ekonomickou sílu. Židé zde v Bechyni žili od roku 1570 téměř čtyři sta let, než byla naše vlast zabrána nacisty a nezačaly se na ně vztahovat norimberské zákony, které jim postupně braly práva, občanské a lidské svobody. V době deportace 12. listopadu bylo v Bechyni 42 Židů, ze kterých se zpět do Bechyně vrátil jen jediný. Ostatní zemřeli v koncentračních táborech. Mezi oběťmi bylo pět dětí, ze kterých nejmladšímu bylo šest let, a šest mladých lidí do dvaceti let. Společně s nimi v plynových komorách zemřely i jejich rodiny. I přes skutečnost, že po Druhé světové válce v Bechyni nebyla židovská komunita obnovena je zde stále dost připomínek jejího někdejšího působení.

Osudy Židů za druhé světové války jsou ukázkou, kam až může zajít netolerance a lidská potřeba hledat viníky za problémy společnosti, za které může společnost sama. Zároveň nám tyto osudy ukazují problémy multikulturní společnosti – problémy tématu, jenž by nám Evropanům měl být vlastní. Vždyť stejným problémům můžeme čelit v dohledné době opět, byť se mohou týkat jiného etnika než právě Židů.

Je třeba se poučit z historie a nezapomínat lekce, které nám dává, abychom poté neopakovali vlastní chyby. Je třeba si uvědomit hodnotu lidského života bez ohledu na příslušnost člověka k rase, třídě nebo vyznání.

V době „popíračů holocaustu“, v době, jež je od druhé světové války vzdálena přes šedesát let, je stále dobré si připomínat osudy lidí, které tato válka postihla, a nebylo národa čelícího takovému nebezpečí zkázy, jako právě národa židovského.

Seznam použitých zdrojů literatury

BURIAN: Kronika města Bechyně. Kapitola o židech.

GOLD H. Sborník Židé a židovské obce v Čechách v minulosti a přítomnosti, Brno-Praha 1934.

HEŘMAN J. Židovské hřbitovy v Čechách a na Moravě, Praha, Ústřední církevní nakladatelství 1980.

CHLEBORÁD A. Popis okresu Bechyňského. Bechyně, Okresní záložna hospodářská 1928.

KÁRNÝ M, kol.: *Terezínská pamětní kniha*, Terezínská iniciativa - Melantrich, Praha 1995, sv. I.

KRAJÍC R. et al: Bechyně, město nad Lužnicí, Bechyně, Městský úřad, 2000, ISBN 80-238-5575-1.

KREJČOVÁ, Helena, a kol. *Židé v protektorátu: Hlášení Židovské náboženské obce v roce 1942*. 1. vyd. Praha : Maxdorf & Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1997. ISBN 80-85270-67-6.

Pamětní kniha města Týna nad Vltavou.

PĚKNÝ, T.: *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, Praha, Sefer, 2001. ISBN 80-85924-33-1.

PhDr. ŠMAHEL F a kolektiv: *Dějiny Tábora, 1. díl 1. Svazek do roku 1421*, Jihočeské nakladatelství 1988.

ROZKOŠNÁ B., JAKUBEC P.: Židovské památky Čech. ERA Brno 2004, ISBN: 80-86517-64-0.

ŠÁTRA J: Paměti města Bechyně, 1922.

ŠIŠKA M.: Transport s půlnoční karanténou. Právo 7. 3. 2009.

ŽEMLIČKA, J.: Čechy v době knížecí, Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 1997, s. 210-218. ISBN 80-7106-196-4.

Internetové odkazy

Bechyňský židovský hřbitov [online] [cit. 20-06-2008] Dostupné na <http://golem.kehilaprag.cz/pamatky/index.php?option=com_content&task=view&id=15&Itemid=26>

Bechyně Židovské památky ve správě Matana a.s. [online] [cit. 20-06-2008] Dostupné na <http://golem.kehilaprag.cz/pamatky/index.php?option=com_content&task=view&id=15&Itemid=26>

FIEDLER J: *Židovské památky* [online] [cit. 20.6.2008] <<http://www.holocaust.cz/cz2/resources/jcom/fiedler/bechyne>>

Historie Všemyslice [online] [cit. 20.6.2008] dostupné na <<http://www.vsemyslice.cz/historie.php>>

KRAUSOVÁ M: *Osudy Židů na Vltavotýnsku*, Krausová Martina [online] [cit. 20.6.2008] dostupné na <http://www.tnv.cz/user_data/zabavny_pruvodce/clanek_006.htm >

KŘIŽÍK F. *Elekrický pohon na Železnicích* [online] [cit. 20-06-2008] Dostupné na <<http://bechyne.wz.cz/bch100/krizik1903/>>

Okolí Týna nad Vltavou [online] [cit. 20.6.2008] dostupné na <http://www.tnv.cz/user_data/zabavny_pruvodce/04_okoli_2.htm>

Protižidovská politika po zřízení Protektorátu Čechy a Morava [online]. 2003, [cit. 20-06-2008] dostupné na <<http://www.holocaust.cz/cz2/history/jew/czech/prot>>

Road to Auschwitz [online]. [cit. 13-03-2009] dostupné na <http://en.auschwitz.org.pl/h/index.php?option=com_content&task=view&id=25&Itemid=22&limit=1&limitstart=5>

SUDOVÁ M: *Židova strouha* [online] [cit. 15.3.2009] dostupné na <<http://www.tnv.cz/uzitecne-informace/turistika/zidova-strouha/2006-09-11.html>>

Terezín (Theresienstadt) [online] [cit. 20.6.2008] dostupné na <<http://www.deathcamps.org/reinhard/terezin.html>>

TRČKOVÁ J: *Osudy Židů v Bechyni* [online] [cit. 20.6.2008] dostupné na <www.mestobechyne.cz/prakticke-informace/historie/historicke-texty/osudy-zidu-v-bechyni.html>

Zákon ze dne 25. Května 1868 jímžto se pořádají poměry mezináboženské občanů státních v příčinách v něm jmenovaných [online]. [cit. 13-03-2009] dostupné na <<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/49-1868.htm>>

Přílohy

MĚSTSKÝ ÚŘAD V BECHYNĚ
21. XI. 1945
7268

Na všech podáních v této věci buď uvedeno:
Jednací číslo M 1/45
17

Prohlášení za mrtvého.

Alfred E i s l e r

naroz. v Dolní Hořici, soud. okres T á b o r
z rodičů, dne 26. března 1891
domovsly příslušný do Bechyně, náboženství židovského
bytem naposledy v Bechyni, Svatomichalská čp. 99, stal(a) se
v důsledku rasové perzekuce jako účastník transportu z Terezína
do Osvědčimi
od 12. března 1944 neznámým(ou) [kdy byl(a) v blízkém
nebezpečení smrti při usmrcení účastníků tohoto transportu v plynových
komorách v Osvědčimi].
Na návrh Rudolfa Gottlieba, nár. správce f. Geipel a Klaus v Aši
prohlašuje ho (j) soud za mrtvého (o) x
Pravděpodobné místo úmrtí Osvědčím
Den 12. září 1944 kterého podle výsledků konaného setření neznámý(a)
pravděpodobně zemřel(a); x který neznámý(a) pravděpodobně nepřežil(a), — který je posled-
ním dnem doby, jejíž uplynutí zakládá domněnku, že neznámý(a) zemřel(a)], jest pokládati
za den smrti.

Okresní soud B e c h y n ě, odd. I., v
dne 14. listopadu 1946.

Dor.:
1. navrhovatel,
2. opatrovníku,
3. po právní moci okresnímu soudu v
4. po právní moci okresnímu národnímu výboru v
Kal. 15 dní.

Nesp. řiz. č. 193. — Prohlášení za mrtvého. (Dekret presidenta republiky ze dne 27. 10. 1945, č. 117 Sb.)
Státní tiskárna v Praze. — 5064-45.

Obr. 1: Prohlášení za mrtvého: Alfred Eisler

Na všech podáních v této věci buď uvedeno:

Jednací číslo M 12/47

9

. Prohlášení za mrtvého.

Adolf Parýšek z Bechyně čp. 279/I,
narozen v Kolodějích, soud. okres T. n. n/Vlt.,
z rodičů Israela Parýška a Sáry roz. Stampflové, dne 17. července 1902
domovskými příslušným do Bechyně / s. o. dtto. / náboženství židovského - vdovec
bytem naposledy v Bechyni čp. 279/I, stal(a) se
dnem 15. prosince 1943 neznámým, ježto byl z důvodů rasové perzekuce
v roce 1942 deportován z Bechyně do Terezína a odtud dne 15. XII. 1943
do koncentračního tábora do Osvětimi, kde byl pravděpodobně usmrcen, neboť
dle zprávy ministerstva soc. práce v Praze repatriační odbor byly všechny
osoby starší 50 let, které byly deportovány z takto zvaných rasových
důvodů na východ byly Němci usmrceny - neznámým (du. kdy byl(a) v bezce-
lest tudíž od té doby neznámým.
deportován smrti přík.

Na návrh Ing. Maxmiliana Poppera v Teplicích-Sanově u Hadích lázní
38
prohlašuje ho (1) soud za mrtvého (du).

Pravděpodobné místo úmrtí jest koncentrační tábor Osvětim.

Den 15. června 1944 [kterého podle výsledků konaného šetření neznámý (du)
pravděpodobně zemřel(a) — který neznámý (du) pravděpodobně nepřežil (du), — který je posled-
ním dnem doby, jejíž uplynutí zakládá domněnku, že neznámý (du) zemřel (du)], jest pokládati
za den smrti.

Okresní soud Bechyni, odd. I., v

dne 27. února 1948.

Dor.:

1. návrhovateli,
2. opatrovníku,
3. po právní moci ok. t. n. n/Vlt.,
4. po právní moci okresního úřadu v Bechyni.

Kal. 15 dní.

Nesp. říz. č. 193. — Prohlášení za mrtvého. (Dekret presidenta republiky ze dne 27. 10. 1945, č. 117 Sb.)

Státní tiskárna v Praze. — 5064-45.

Obr. 2: Prohlášení za mrtvého: Adolf Parýšek

Na všech podáních v této věci buď uvedeno:

Jednací číslo M 10/47.

11

Prohlášení za mrtvého.

Veronika L e n z o v á, rozená G a n g o v á

naroz. v Krásné Boře, soud. okres Bedřichov,
z rodičů Davidu Gange a Kataríny, roz. Fischlové dne 26. srpna 1891,
domovskými příslušnými (á) do Prahy, náboženství Židovského. ovdovělá
po Bedřichu Lenzovi, soukromníku v Bechyni 108 byla z, zstak(a) se
bytem naposledy v
důvodů rasových persekuce deportována dne 12. XI. 1942 z Bechyně do
Terezína, odtud dne 20. I. 1943 do Osvětimi, kde byla pravděpodobně
zda usmrcena, tedy od 20. ledna 1943 stala se
nebezpečností smrti při usmrcení účastníků tohoto transportu
v plynových komorách v Osvětimi.

Na návrh Adely Bernkopfové-z Prahy XIX-Bendlova 4

prohlašuje (ho) (ji) soud za mrtvého (ou).

Pravděpodobné místo úmrtí jest Osvětím.

Den 20 července 1943 [kterého podle výsledků konaného šetření nezvěstný (á)
nepřežila — který nezvěstný (á) pravděpodobně nepřežil (a), — který je posled-
ním dnem doby, jejíž uplynutí zakládá domněnku, že nezvěstný (á) zemřel (a)], jest pokládati
za den smrti.

Okresní soud Bechyni, odd. I., v

dne 18. října 1947.

Dor.:

1. navrhovatelé,
2. opatrovníku,
3. po právní moci okresnímu soudu
4. po právní moci okresnímu národnímu výboru v

Kal. 15 dní.

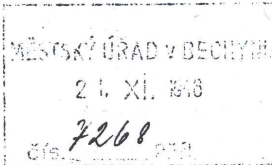
Nesp. řiz. č. 193. — Prohlášení za mrtvého. (Dekret presidenta republiky ze dne 27. 10. 1945, č. 117 Sb.)

Státní tiskárna v Praze. — 5064-45.

Ladislav Mohal,
za správnosti vyhotoven
Místní kancelář, oddělení

Obr. 3: Prohlášení za mrtvého: Veronika Lenzová

Na všech podáních v této věci buď uvedeno:

Jednací číslo M 1/45

Prohlášení za mrtvého.

Marta E i s l e r o v á, roz. Gottliebová
naroz. v Bechyni, soud. okres Bechyně
z rodičů, dne 26. prosince 1894
domovskými příslušnými (á) do Bechyně, náboženství židovského,
bytem naposledy v Bechyni, Svatomichalská čp. 99, stal(a) se
v důsledku rasové persequce jako účastnice transportu z Terezína do
Osvědčímí

od 12. března 1944 neznámým (ou) [kdy byl(a) v blízkém
nebezpečení smrti při usmrcení účastníků tohoto transportu v plynových
komorách v Osvědčímí].

Na návrh Rudolfa Gottlieba, nár. správce fy. Geipel a Klaus v. Aši
prohlašuje NŘ (ji) soud za mrtvého (ou).

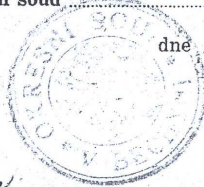
Pravděpodobné místo úmrtí Osvědčím

Den 12. září 1944 [kterého podle výsledků konaného šetření neznámý (á) xx
pravděpodobně zemřel (a) xx který neznámý (á) xx pravděpodobně nepřiznal (a), — který je posled-

ním dnem doby, jejíž uplynutí zakládá domněnku, že neznámý (á) zemřel (a)], jest pokládati
za den smrti.

Okresní soud Bechyni, odd. I., v

dne 14. listopadu 1945.

Dor.:

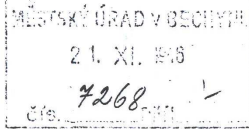
1. navrhovatel,
2. opatrovníku,
3. po právní moci okresnímu soudu v
4. po právní moci okresnímu národnímu výboru v

Kal. 15 dní.

Nesp. říz. č. 193. — Prohlášení za mrtvého. (Dekret presidenta republiky ze dne 27. 10. 1945, č. 117 Sb.)

Státní tiskárna v Praze. — 5064-45.

Obr. 4: Prohlášení za mrtvého: Marta Eislerová

Na všech podáních v této věci buď uvedeno:

Jednací číslo M 1/46

Prohlášení za mrtvého.

Hana E i s l e r o v á

naroz. v Bechyni, soud. okres Bechyně
z rodičů Alfreda a Marty Eislerových, dne 8. prosince 1900
domovskými příslušnými do Bechyně, náboženství židovské,
bytem naposledy v Bechyni, Svatomichalská čp. 99, stal(a) se
v důsledku rasové perzekuce jako účastnice transportu z Terezína
do Osvětimi
od 12. března 1944 neznámý(ou) [kdy byl(a) v blízkém
nebezpečí smrti při usmrcení účastníků tohoto transportu v plynových
komorách v Osvětimi].

Na návrh Rudolfa Gottlieba, nár. správce fy. Geipel a Klaus v Aši
prohlašuje ho (ji) soud za mrtvého(ou).

Pravděpodobné místo úmrtí je Osvětim

Den 12. září 1944 [který podle výsledků konaného setření neznámý(á)
pravděpodobně zemřel(a); který neznámý(á) pravděpodobně nepřežil(a), — který je posled-
ním dnem doby, jejíž uplynutí zakládá domněnku, že neznámý(á) zemřel(a)], jest pokládati
za den smrti.

Okresní soud Bechyni, odd. I., v
dne 14. listopadu 1946.

Dor.:

1. navrhovatel,
2. opatrovníku,
3. po právní moci okresnímu soudu v
4. po právní moci okresnímu národnímu výboru v Bechyni.

Kal. 15 dní.

Nesp. říz. č. 193. — Prohlášení za mrtvého. (Dekret presidenta republiky ze dne 27. 10. 1945, č. 117 Sb.)

Státní tiskárna v Praze. — 6064-45.

Obr. 5: Prohlášení za mrtvého: Hana Fisherová

Obr. 6 Synagoga v Bechyni ještě před rekonstrukcí

Obr. 7 Muzeum turistiky v budově bývalé synagogy již po rekonstrukci

Obr. 8 nejstarší náhrobky na Bechyňském židovském hřbitově

Obr. 9 náhrobky barokního a renesančního typu

Abstrakt

SKOUPÝ, Z. *Bechyňská židovská komunita*. České Budějovice 2008. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra filosofie a religionistiky. Vedoucí práce M. Klapetek.

Klíčová slova: Židé, Bechyně, deportace, Protektorát, Čechy a Morava, Československo, holokaust

Práce se zabývá popisem bechyňské židovské komunity od šestnáctého století do konce první poloviny století dvacátého.

V prvních kapitolách je nastíněna historie Židů v Čechách a na Moravě, přiblížení holocaustu a některých transportů.

Druhá část práce se věnuje bechyňským Židům ve stoletích před druhou světovou válkou a jejich životu v Protektorátu, jsou zde zmíněny některé zákony týkající se Židů, seznamy Židů zde žijících a soupisy jejich majetku.

Třetí část obsahuje informace o bechyňských památkách a zajímavých místech spojených s místní židovskou komunitou.

Abstract

Key words: Bechyně, Jews, deportations, Protectorate, history, Bohemia and Moravia, Czechoslovakia, holocaust

This work contains history of jewish community in Bechyně from sixteen to twenty century.

In the first chapters there is described jewish history in Beohemia – Moravia brief history of holocaust.

Second part contains history of Jews in Bechyně in centuries before second word war and jewish life in Protectorate. There are described some laws and list of Jews and theirs possessions in Bechyně.

Third part contains informations about places and structures connected with jewish community in Bechyně.